

II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI JAPON DIŞ POLİTİKASINI MUHAFAZAKÂRLIK ÜZERİNDEN OKUMAK*

ANALYZING THE POST 2nd WORLD WAR JAPANESE FOREIGN POLICY THROUGH
CONSERVATISM

MUSTAFA CÜNEYT ÖZŞAHİN**

ABSTRACT

Utilizing from the concepts of tradition, order, and skepticism derived from Welsh (2003) who inquires the interplay between international politics and conservatism in his relevant article, this present study investigates to what extent Japan's foreign policy can be evaluated as 'conservative'. Within this framework, Japan's foreign policy ranging from post- Second World War to the recent period is examined by using these three concepts and consequently it is claimed that the Japanese foreign policy bears conservative characteristics. Aside from all these, the incumbent Prime Minister of Japan, Shinzo Abe's tenure is addressed, and accordingly the discourse of foreign policy change, which has become increasingly vocal during this period, is assessed in the last chapter of this study.

Keywords: Japan, conservatism, Foreign Policy.

Öz

Bu çalışmada Welsh'in (2003) uluslararası politika-muhafazakarlık ilişkisini incelediği makalesinde ortaya koyduğu gelenek, düzen ve kuşkuculuk kavramlarından faydalanılarak Japon dış politikasının ne ölçüde muhafazakar olarak değerlendirilebileceği araştırılmaktadır. Bu çerçevede söz konusu üç kavram üzerinden II. Dünya Savaşı sonrasında yakın döneme uzanan süreçte Japon dış politikası incelenmekte ve sonuç olarak Japon dış politikasının muhafazakar bir niteliğe haiz olduğu iddia edilmektedir. Bunun yanı sıra çalışmanın son bölümünde ise mevcut başbakan Şinzo Abe dönemine değinilmekte ve bu dönemde Japon dış politikasında giderek yüksek sesle dile getirilen dış politikada değişim söylemine yönelik bir değerlendirme yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Japonya, Muhafazakârlık, Dış Politika.

* Bu çalışmanın 2. ve 3. Bölümleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı tarafından 2015 yılında kabul edilen Mustafa Cüneyt Özşahin tarafından kaleme alınan "Kimlik ve Güç Ekseninde İnsan Güvenliği: Japonya Örneği" başlıklı yayınlanmamış doktora tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Giriş

Uluslararası sistem içerisinde nev-i şahsına münhasır karakteriyle dikkat çeken Japonya, II. Dünya Savaşı'nın sonlanmasından bu yana pasifizmi dış politikasının kurucu ilkelerinden biri olarak benimsemiştir. Anayasası'nın 9.maddesi gereği saldırı amaçlı bir ordusu bulunmayan Japonya, uzun yıllar ABD ittifakı dolayısıyla güvenliğini temin etti. Japonya'nın 2014 yılında ŞinzoAbe'nin söz konusu Anayasal yorumu değiştirmesine değin Japonya dış politikası bir süreklilik arz etmiştir. Bu çalışmada İkinci Dünya Savaşı'ndan 2014 yılına kadar geçen sürede Japon dış politikasının ne ölçüde muhafazakar olarak tanımlanabileceğine dair bir tartışma yapılmaktadır.

Bu çalışmada Welsh'in(2003) muhafazakarlık ve uluslararası politika ilişkisine dair analizinde faydalandığı ve muhafazakarlığın alamet-i farikası olarak değerlendirdiği üç kavram yardımıyla Japon dış politikası anlamlandırılmaya çalışılacaktır: Gelenek, düzen ve kuşkuculuk. İçkin bir bağa sahip olan ve Welsh'e göre(2003), muhafazakar bir dış politikanın sac ayaklarını teşkil eden bu üç öge, Japonya örneğinde açıklanmaya çalışılacaktır. Çizilen bu çerçevede Japonya'nın (i) dış politikasının dayandığı anti-militarist/pasifist *gelenek*, (ii) İkinci Dünya Savaşı uluslararası *düzen*de oynadığı rol ve (iii) ABD ile ilişkilerinin *kuşku*-güven ilişkisine dayalı hassas mahiyeti tartışılacaktır. Bu doğrultuda birinci bölümde uluslararası politikada muhafazakarlığın ifade ettiği anlam tartışılacak, ikinci bölümde Japonya örneği üzerinden muhafazakarlık olgusuna ilişkin üçlü kavramsallaştırma çerçevesinde teorik bir tartışma yapılacak ve sonuç kısmında yapılan tartışmaya ilişkin genel bulgular ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca çalışma nihayetlenmeden önce 2014 yılında Abe yönetiminin Anayasa'nın 9. maddesinin yorumlanmasına dair çok tartışılan kararının muhafazakar bir dış politikadan ne ölçüde bir sapma olarak değerlendirilebileceği kısaca analiz edilecektir.

I. Muhafazakarlık ve Dış Politika: Kavramsal Mülâhazalar

Bir ideoloji olarak muhafazakarlık ve dış politika arasındaki ilişkiler genellikle ABD örneği ve yeni muhafazakarlık üzerinden tartışılmış ve konuya dair geniş bir literatür oluşmuştur (Buchanan, 2004; Eisendrath & Goodman, 2004; Ryan, 2010). Bu kapsamda kafa karıştıran ikinci bir soru olarak araştırmanın öznesi ve düzeyi önem kazanmaktadır. Bu çerçevede siyasal karar vericilerin muhafazakâr bir ideolojiye sahip olmalarının (Holsti & Rosenau, 1988) veya siyasal partilerin ideolojik spektrumdaki yerinin (Hooghe, Marks, & Wilson, 2002) mi muhafazakâr dış politikayı tayin ettiği sorusu

oldukça tartışmalıdır. Veya tüm bunlardan bağımsız olarak ulus devletlerden müteşekkil bir uluslararası sistemin başlı başına muhafazakar olarak nitelendirilmesi mümkün müdür? Tüm bu sorular yanıt bekleyen konuyla ilgili teorik tartışmalara kapı aralamaktadır.

Bunun dışında muhafazakarlık ve dış politika ilişkisinin nasıl detaylandırılması gerektiğine ilişkin araştırmalar ise oldukça sınırlıdır. Bu doğrultuda her şeyden önce muhafazakarlığın nasıl kavramsallaştırıldığı önem taşımaktadır. Edmund Burke'un kadim mottosu "korumak için değişim" muhafazakarlığın büyük oranda değişim ve gelenek arasında bir ara yol anlayışını yansıtır (Heywood, 2013, s. 34). Muhafazakarlığın iç politikada ne anlam ifade ettiğine yönelik tartışmaların dışında uluslararası ilişkiler ve dış politika bağlamında konuya yaklaşan bir takım çalışmalardan da bahsedilebilecektir. Meseleye dış politika bağlamında yaklaşan Kirkpatrick, muhafazakarların dış politika anlayışlarını şu şekilde ifade etmiştir:

"Dış politikaya[ilişkin] muhafazakar bir yaklaşım ütopyacıktan uzak duracaktır. İnsan kapasitesinin kötü olabileceği gibi iyi de olabileceğini, umursamaz ve aynı zamanda ilgili, bencil ve aynı zamanda cömert olabileceğini kabul eder. Siyasete [ilişkin] muhafazakar bir yaklaşım karmaşıklık ve çatışmayı reddetmeksizin dikkate alır ve topluluklara üye olmanın gerçek maliyetleri olduğunu kabul eder."(Kirkpatrick, 1993, s. 1).

Kirkpatrick (1993) yukarıdaki ifadeleriyle paralel olarak çalışmasında bir taraftan idealist bir politikanın yol açabileceği felakete diğer taraftan uluslararası örgütlerin ulusal politikalar ile uyumsuzluğuna dikkat çeker. Bununla birlikte Muhafazakarlıkla dış politika ilişkisine değinen bir takım diğer çalışmalardan da bahsedilebilir. Bu anlamda uluslararası politika-muhafazakarlık ilişkisine temas eden en derinlikli çalışma Welsh'e (2003) aittir. *Gelenek, düzen ve kuşkuculuk* kavramları marifetiyle muhafazakarlığın uluslararası politika tasavvurunu anlamlandırmaya çalışan Welsh'e göre "(...) Uluslararası ilişkilere muhafazakar bir yaklaşım, düzenin devamına, geleneğin korunmasına öncelik verir, evrenselci iddialar veya uluslararası sistemde olumlu yönde iyileşme ihtimali hususunda kuşkucudur." (Welsh, 2003, s. 174). Çalışma daha yakından incelenecek olursa, Welsh, geleneğin muhafazakarlar tarafından "çağların bilgeliği" olarak okunduğunu, bu nedenle de muhafazakarların değişime yönelik temkinli yaklaşımının altını çizmektedir (Welsh, 2003, s. 173). Yine bu perspektiften düzen kavramı ile ilgili olarak her ne olursa olsun mevcut düzeni "işlevsel olarak değerli" bulur (Welsh, 2003, s. 170). Yine ilk iki kavram ile bağlantılı olarak Welsh, muhafazakarlığın "ilerlemeye" mesafeli "determinist amaçlar ve soyut sonlara" karşı ise *kuşkucu* olduğunun

altı çizmektedir (Welsh, 2003, s. 171). Kısaca Welsh (2003), muhafazakarlığın uluslararası politikada yansımalarının değişimi değil sürekliliği öncelendiğini, bu çerçevede revizyonist değil statükocu politikaları tercih ettiğini vazetmektedir.

II. Japon Dış Politikasında Üç Mesele: Gelenek, Düzen ve Kuşkuculuk

Yukarıda değinildiği gibi Welsh (2003) üçlü bir sınıflandırma marifetiyle gelenek, düzen ve kuşkuculuk kavramları üzerinde muhafazakârlık-uluslararası politika ilişkisini açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Japon dış politikasının ne ölçüde muhafazakâr olarak değerlendirilebildiğinin tartışıldığı bu çalışmada gelenek, Anayasa'nın 9. maddesi ve Yoshido Doktrini çerçevesinde kurgulanan anti-militarist/pasifist dış politika ile ilişkilendirilmiştir. Öte yandan düzene olan bağlılık İkinci Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın Batı merkezli uluslararası düzeni korumaya yönelik attığı adımlar etrafında açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü unsur ise değişime yönelik kuşkuculuktur. Yukarıda altı çizilen ikinci hususla bağlantılı olarak Japonya-ABD ittifakını sürdürme gayreti Soğuk Savaş yıllarında Sovyetler, sonrasında ise Çin ve diğer bölge ülkelerine yönelik kaygıların bir yansımasıdır. Öyle ki Japonya müttefiki tarafından korumasız bırakılma ihtimaline her zaman kuşku ile yaklaşmaktadır.

A. II. Dünya Savaşı sonrası geleneğin Korunması: Uzak Asya'da Pasifizm ve Antimilitarizm

Pyle'a göre (2006) Japonya XIX. ve XX. yüzyıl boyunca uluslararası sistem kaynaklı bir takım kritik dönüşümlere maruz kalmıştır. Her bir kriz sonrasında Japonya nevezhur sistem içerisinde kendisine yeni bir pozisyon edinebilmiştir. Japon tarihinde Çin'in bölgesel hegemon niteliğinin XIX. yüzyılda el değiştirmesi ve Batı'ya geçmesi kadar önemli bir diğer gelişme de 1930'lu yıllarda Japonya'nın bölgesel hegemonya girişimlerinin 1945 sonrasında yaşadığı kesin mağlubiyetle son bulmasıdır (Pyle, 2006, s. 398). Kuşkusuz bu anlamda 1945, Japon siyasi tarihinde yaşanan büyük bir kırılmaya tekabül etmektedir.

Söz konusu kırılma sonrasında Japon "stratejik kültürüne" şekil veren ve Japonya'ya pasifist/ anti-militarist bir kimlik kazandıran temel metin ise 1946 yılında tesis edilen yeni Japon Anayasası'nın 9. maddesi olmuştur (Oros, 2014, s. 236). Japon Anayasası pek çok açıdan dikkat çekici bir metin

niteliği taşımaktadır. Zira bir hafta içerisinde tamamlanan Japon Anayasası'nın hazırlanmasında General McArthur özelinde ABD'nin yadsınamaz bir rolünden bahsedilebilir. Nitekim küçük değişikliklerle Japon Anayasası'na dönüşecek olan anayasa taslağı, Amerikan Anayasası'ndan, Lincoln'ün-Gettysbury söyleviden ve Birleşmiş Milletler şartından parçaları bünyesinde barındırmaktadır (Tsuchiyama, 2007, s. 50-52). Anayasanın söz konusu 9. maddesiyle Japonya askeri bir güç olma hakkından feragat etmiştir. Bu düzenlemenin tek istisnası ise oldukça dar bir görev tanımı kapsamında faaliyetlerini sürdüren Japon öz savunma güçleri olmuştur (Cooney, 2007, 6, 33; Togo, 2005, s. 405).

Nitekim II. Dünya Savaşı sonrasında benimsenen pasifizm/anti-militarizm Japonya açısından uzun yıllar siyasal kültürün meydan okunamayan bir ögesi olmuştur (Berger, 1993, 1998). Japonya bu kapsamda Almanya ile birlikte uluslararası politikanın *sivil güçlerinden* biri olarak değerlendirilmiştir (Maull, 1990). Japonya bu doğrultuda uzun yıllar II. Dünya Savaşı'nın mirasını silmeye çalışmış ve bölge ülkeleri ile ilişkilerini *shazai gaiko* (özür diplomasisi) yoluyla yürütme gayreti içerisinde olmuştur (Arase, 1993, s. 935).

Japonya'nın pasifist/ anti-militarist pozisyonunun ete kemiğe bürünmesine vesile olan ve bir dış politika pratiği haline getiren kişi ise başbakan Shigeru Yoshida olmuştur. (Cooney, 2007, s. 6; Togo, 2005, s. 404-405). Edström'ün fadesiyle Yoshida doktrini ile Japonya önceliklerini belirlemiş; güvenlik ve savunma hususlarının teminini ABD'ye terk ederken, ekonomi öncelikli olmak üzere “yüksek politika” alanları dışındaki faaliyetlere yoğunlaşılmasına salık vermektedir (Edström, 2011, s.12). Bu meyanda Yoshid doktrini ile başlayan süreçte Japonya'nın kalkınmacı bir ulusal rol benimsemiş olduğu ve bu rolü dış politikasının kurucu unsurlardan biri haline getirdiği ifade edilmektedir (Pehlivan Türk, 2016).

Öte yandan Japonya'nın, Yoshido Doktrini ile dış politikasını pasifizm/ anti-militarizm üzerine bina etmesi ve bu pozisyonunu Soğuk Savaş boyunca ve sonrasında koruması, muhtelif değerlendirmeleri beraberinde getirmiştir. Başta uluslararası ilişkilerin realist kuramcıları olmak üzere çok sayıda araştırmacı Japonya'nın izlediği pasifist/anti-militarist politikayı anlamlandırmaya yönelik okumalarda Japonya'yı uluslararası politikanın doğal refleksler sergilemeyen “anormal” bir devlet olarak değerlendirmişlerdir (Soeya, Tadokoro, & Welch, 2011, ayrıca bkz. Singh, 2002). Bu bağlamda Japonya güç politikasına başvurmayı reddeden “isteksiz bir dev” olarak kurgulanmıştır (Akgün & Çalış, 2003). Bu çerçevede Japonya'nın özellikle

de Soğuk Savaş sonrasında uluslararası ilişkilerde kendine biçilen misyonu yerine getirmediği sıklıkla ortaya konulan bir eleştiridir (Green, 2001; Katsumata & Mingjiang, 2008). Öte yandan Japonya'nın bir norm olarak belirlediği pasifist/anti-militarist pozisyonun kaynakları da sorgulama konusu olmuştur. Miyashita (2007) normların materyal kaynaklarını sorguladığı çalışmasında Japonya'nın Amerikan garantisi altında olmasının sağladığı barışçıl ortamın Japonya'nın pasifizm/anti-militarizm politikasını sürdürülebilir kıldığına dikkat çekmiştir (Miyashita, 2007).

Özetle 2000'li yılların başlarına kadar Japonya dış politikası büyük oranda pasifizm/anti-militarizm olgusu etrafında şekillenmiştir. Bu nedenden dolayı Japonya için dış politik bir gelenekten bahsedilecek ise bu kuşkusuz Japonya'nın Yoshida doktrini ile beraber uzun süre devam ettirdiği güç politikasına mesafeli durduğu ve ekonomiyi öncelediği diplomasi pratiği olacaktır.

B. Amerikan Merkezli Küresel Düzen ve Japonya'nın Pozisyonu

II. Dünya Savaşı sonrası Japon dış politikası büyük oranda Amerikan merkezli küresel statükonun korunması üzerine inşa edildiğini ifade etmek yanlış olmaz (bkz. Funabashi, 1991). Öyle ki İkinci Dünya Savaşı sonrası iki kutuplu dünyada Japonya, ABD ile geliştirdiği özel ilişkiler çerçevesinde dış politikasını büyük ölçüde Batı Bloğuyla eş güdüm içerisinde kurgulamıştır. Kuşkusuz Japonya'nın söz konusu politikasında iç politikada yer eden anti-komünizm kadar ABD'nin fiili baskısı da rol oynamıştır (Hook, 2001, s. 88-90). Öte yandan bir bütün olarak Asya Güvenlik Çevresi (*Asian Security Environment*) Soğuk Savaş yıllarında ABD-Sovyet çekişmesinin etrafında tanzim edilmiş ve Japonya'da dahil olmak üzere bölge ülkeleri mezkur iki ülkenin etrafında pozisyon alma gayretinde olmuştur (Alagappa, 2008, s.39-42). Uluslararası toplumun bir parçası olmaya çaba gösteren Japonya, Batı merkezli pek çok organizasyonun içerisinde yer almıştır. Bu çerçevede Japonya, 1952 yılında Uluslararası Para Fonu, 1955 yılında ise ileride Dünya Bankası'na dönüşecek Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'na üye olmuştur (Togo, 2005, s. 405). 1975 yılında ise Japonya G-7'nin kurucu üyelerinden biri oldu (Funabashi, 1991, 59). Öte yandan ilişkilerin sürekliliğine anlamaya dönük olarak büyük resme bakıldığında Ikenberry'ün (2004) de ifade ettiği gibi Uzak Asya'da ABD hegemonyası ve bunun bir yansıması olarak düşünülebilecek Japonya-Amerikan ortaklığı Japonya ve benzeri ülkelerin ABD'nin hegemonyası altında elde ettikleri gözle görünür ekonomik avantajların bir sonucudur.

Mamafih ABD-Japonya ittifakının yalnızca güç ve güvenlik temelinde bir işbirliği olduğunu iddia etmek pek çok açıdan eksik bir değerlendirme olacaktır. Zira Japonya'nın Almanya ile beraber ABD'nin ulus inşası projesinin prototiplerinden biri olduğu ifade edilmelidir. Japonya siyasal ve ekonomik bir dönüşüm projesi olarak sırasıyla demokrasinin ve kapitalizmin tahkim edildiği bir uzak Asya ülkesi olarak kurgulanmıştır (Dobbins, 2003, s. 87-88). Bu çerçevede Japonya'nın ABD ortaklığının koşulları yalnızca stratejik çıkarlar etrafında değil, aynı zamanda liberal demokratik değerler etrafında da değerlendirilebilecektir (Doyle, 1999, s. 43). Bir başka deyişle Soğuk Savaş süresince Japonya, Sovyet İmparatorluğu karşısında özgür dünyanın değerlerini temsil eden ABD ve Avrupa merkezli uluslararası düzenin uzak kalesi olarak konuşlanmıştır.

Soğuk Savaş sonrasında tarafların beklentilerinde de bir takım değişimler yaşandığının altını çizmek elzemdir. Zira Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasıyla beraber tek-kutupluluğun koşullarında ABD ve Japonya arasındaki ilişkinin mahiyeti de kayda değer biçimde değişmiştir. Öyle ki bakıldığında 1980'li yıllarda itibaren Japonya eş zamanlı olarak bir yönüyle Amerikan hegemonyasını sarsacak bir güç, diğer yandan mevcut hegemonyadan faydalanan bir ülke olarak değerlendirilmiştir (Takashi, 1986). Yine bu kapsamda Japonya'nın küresel sorumluluklarını yerine getirmesi ve etkin roller üstlenmesi gerektiği, yüksek sesle vurgulanmaya başlanmıştır (Arase, 2007, s. 566-568; Funabashi, 1991). Özellikle Körfez Savaşı sonrasında Japonya'nın karşı karşıya kaldığı eleştiriler, 1992 yılında kabul edilen ve sıcak çatışma alanlarının dışında Japonya'nın sınır aşan operasyonlara izin veren Barışı Koruma Operasyonlarına yönelik yasa değişikliğine izin vermesi ile giderilmeye çalışıldı. Özellikle ABD'nin baskısı bu anlamda belirleyici bir rol üstlenmiştir (Arase, 2007, s. 566-567; Ishizuka, 2005; Singh, 2002, s. 82). Öte yandan Soğuk Savaş sonrasında uluslararası baskının yanında liderlerin tutumu, sosyal normlar ve uluslararası siyasette prestij arayışı Japonya'nın barışı koruma operasyonlarında aktif roller üstlenmesinin arka planını oluşturan diğer faktörler olarak sıralanmaktadır (Pehlivan Türk, 2016).

Yine Japonya 11 Eylül sonrasında terörle mücadele konusunda çıkardığı yasalar ile ABD operasyonlarına -doğrudan çatışmaya dahil olmaksızın- destek sağlamıştır (Arase, 2007, s. 571-573). ABD'nin benzer bir politikayı Japon dış yardımlarından da takip ettiği ve dış yardımlara yönelik zorlayıcı müdahalelerde bulunduğu altı çizilebilecektir (Miyashita, 1999). Öte yandan tüm baskılara karşın Körfez Savaşı'ndan 2000'li yıllara uzanan

süreçte Japonya'nın bir çek defteri diplomasisi izlediği ve başta yardımlar olmak üzere farklı biçimlerde uluslararası misyonlarda doğrudan askeri çatışma riskinin dışında kalma gayreti içerisinde olduğu iddia edilmiştir (Arase, 2007, s. 565-566; Hynek, 2012; Pehlivan Türk, 2016, s.71).

Özetle Japonya gerek Soğuk Savaşı'nda gerekse de Soğuk Savaş sonrası ABD merkezli uluslararası sistemin bir parçası olma tercihinde bulunmuştur. Bu çerçevede Anayasasının izin verdiği ölçüde ve büyük oranda ABD'nin etkisiyle Japonya, 1990'lı ve 2000'li yıllarda uluslararası operasyonların bir parçası olmuştur. ABD öncülüğünde tesis edilen bloğun bir parçası olarak kalan Japonya'nın gerek İkinci Dünya Savaşı sonrası çift kutuplu gerekse de Soğuk Savaş'ın hemen ertesinde ortaya çıkan tek kutuplu sistemde statükoyu değiştirmeye yönelik bir politik çizgiye kaymamıştır. Bu anlamda Japonya'nın dış politikada revizyonizm değil süreklilik yanlısı olduğu ifade edilebilecektir.

C. Kuşkuçuluk: ABD ittifakının Sürdürülmesi ve Uzak Asya'da Dengenin Korunması

Japonya'nın pasifist/ anti-militarist yöneliminde ABD'nin sağladığı güvenlik garantileri elbette yadsınamaz bir rol oynamaktadır. Yukarıda detaylandırıldığı gibi modern Japonya'nın dış politikasına uzun yıllar şekil veren en kritik kırılma II. Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın mağlubiyeti ve Amerika'nın Japon dış politikası üzerindeki belirleyici etkisidir. Öyle ki hayata geçirilen bir dizi anlaşmayla Japonya ve ABD arasında bugünlere uzanan ilişkilerin temeli atılmıştır. 1951 yılında San Francisco Barış Antlaşması ile başlayan ABD-Japonya etkileşimi zaman içerisinde uzun süreli bir ittifaka dönüşmüştür (Sakamoto, 2016, s. 2). Müteakip olarak sırasıyla 1954 ve 1960 yıllarında gerçekleştirilen anlaşmalar Japon-Amerikan ilişkilerinin çerçevesini çizen erken dönem metinler niteliğindedir (Goh, 2011, s. 889). Bununla birlikte taraflar aralıklarla ilişkileri gözden geçirmişlerdir. Nitekim Japonya-Amerika ilişkileri zaman içerisinde ilişkilerin mahiyetinin gözden geçirildiği yönergeler ile yenilenmiştir. 1978 yılında imzalanan Japonya-Amerika savunma işbirliği yönergesi 1997 yılında taraflar arasındaki işbirliğinin kapsamını genişleterek revize edilmiştir (Katzenstein & Okawara, 2004, s.103, Sakamoto 2016, s. 3-4).

Soğuk Savaş yılları boyunca Uzak Asya'da Komünizm tehdidinin bertaraf edilmesine yönelik yürütülen ortaklık, taraflar arası ilişkilerin de ortak

zeminini teşkil etmiştir. Öte yandan Soğuk Savaş'tan bugüne Japon kimliğinin inşasında Rusya ve sonrasında Sovyetler Birliği'nin öteki olarak kodlanması yadsınamaz bir gerçektir. Kuşkusuz sözkonusu kimlik politikası uzun yıllar Japon dış politikasında belirleyici bir nitelik arz etmiştir (Bukh, 2010). Bir başka boyutuyla Kösebalaban'ın (2008) altını çizdiği gibi Japonya'nın ABD ve aslında bir bütün olarak Batı ile olan kurduğu münasebet ve işbirliği kökleri oldukça geriye uzanan Batılılaşma ve kimlik inşa sürecinden azade değerlendirilemez.

Bununla birlikte ABD – Japonya ilişkileri Soğuk Savaş sonrasında da akamete uğramamış ve ikili arasındaki özel bağ varlığını sürdürmüştür. Nitekim bölgede etkisini gün geçtikçe arttıran üçüncü ülkeler Japonya-ABD ilişkilerinin sürdürülmesini elzem hale getirmiştir. Öyle ki, Ikenberry'nin (2008) ifadesiyle Soğuk Savaş sonrasında, Çin, Sovyetleri ikame etmiş ve küresel politikada Birleşik Devletler karşısında hegemonya mücadelesine girebilecek bir güç haline gelmiştir. Kısacası Uzak Asya Güvenlik düzeninde Japonya açısından bir taraftan ABD ile ilişkiler diğer taraftan ise Çin'in yükselişi belirleyici bir rol oynamıştır (Goh, 2011; Wallace, 2013). Çin tehdidinin yanı sıra, Japonya'nın yakın çevresinde yer alan Kuzey Kore'nin nükleer bir risk halini alması ve Rusya'nın bölgede giderek artan etkisi Soğuk Savaş'ın bitimiyle Japonya'nın güvenlik gündemine dahil olan yeni meseleler olarak değerlendirilebilir (Singh, 2002, s. 87-88).

Yukarıda açıklanan tehditler karşısında Japon karar vericilerin bir takım ikilemlerle karşı karşıya olduğu ifade edilebilecektir. Uzak Asya'da tarihsel olarak ABD ile güçlü ilişkilere sahip Japonya-Vietnam-Tayvan gibi ülkeler bir taraftan ABD'nin taahhütlerini yerine getirmemesinden kaynaklanan bir şüphe içindeyken diğer yandan ABD'nin fitilini ateşleyeceği bir savaşın parçası olmaktan çekinmektedirler (Bosco, 2013). Mamafih, Japonya örneğinde mevcut tüm risklere karşı Soğuk Savaş yıllarında ve sonrasında Japonya ABD ile olan bağını koparmamaya ve ABD merkezli dünyanın bir parçası olmaya gayret göstermiştir. Burada altı çizilmesi gereken önemli bir noktada Japonya dış politika yapıcılarının oldukça uzun bir süre ABD'nin sağladığı güvenlik şemsiyesinden faydalanarak ekonomik gelişmeyi önceleyebildikleridir (Lind, 2004). Bir başka açıdan Heginbotham ve Samuels'e göre ise (1998) Japonya dış politikasının iddia edilenin aksine realist saiklerle icra edildiği ve politikaların temelde ekonomiyi önceleyen ticari bir realizm çerçevesinde şekillendirilmekte olduğuna dikkat çekmektedir.

III. 2014 Sonrası Gelişmeler ve Şinzo Abe'nin Dış Politikası

Japonya'nın dış politikasında anayasal kaynaklı kısıtlarla bağlı olmasına karşın başta Çin olmak üzere bölgesel tehditlere karşın uzun yıllar yumuşak güç ile ilişkilendirilebilecek alternatif diplomasi biçimleri geliştirdiği ifade edilebilir (bkz. Özşahin, 2015). Şinzo Abe'nin 2012 yılında başbakanlığa seçilmesi ile birlikte anayasanın kimi hükümleri yeniden iç politikada tartışılmaya başlanmıştır.

Bu çerçevede Japon dış politikasında süreklilik-dönüşüm tartışmaları yeniden gündeme gelmiştir. Japon politikasında şahinler kanadında yer alan Abe bir taraftan Çin ile dostane ilişkiler kurmaktan yana olduğunu belirlerken diğer taraftan gerektiğinde Uzak Asya'da Çin ile mücadele etmekten kaçınmayacağını vurgulamaktan çekinmemiştir. Kuşkusuz son dönem Japon politikasına ilişkin tartışmalar arasında en dikkat çeken, 2014 yılında Anayasanın dokuzuncu maddesine ilişkin yorum değişikliğidir. Özellikle kolektif öz savunma ilkesi çerçevesinde Japonya kendi güvenliğini sağlamanın yanında ABD başta olmak üzere yakın müttefiklerini savunma işlevlerini de üstlenme taahhüdünde bulunarak 9. maddenin geleneksel yorumundan ayrılmıştır (Hemmings & Kuroki, 2013; Liff, 2015).

Mamafih Japonya'nın küresel krizlerde rol alma girişimleri ve ABD ile işbirliğinin giderek askeri bir boyut kazanması yukarıda da altı çizildiği gibi anlık gelişmeler sonucunda ortaya çıkmamıştır. Bütüncül bir bakış açısıyla Soğuk Savaş sonrasında gerçekleşen tedrici adımlar Japonya'yı bugüne getirmiştir (Hughes, 2006; Liff, 2015, s.81-83). Kuşkusuz Japonya'nın bu hamlesi Anayasanın pasifist niteliğinden bütüncül bir kopma olmadığı gibi ABD ile ilişkilerini de akamete uğratmamıştır. Sakamoto'nun altını çizdiği gibi Japonya'nın bu hamlesi ne Anayasal kısıtları bütünüyle ortadan kaldırmakta ne de Japon-ABD ortaklığına halel getirmektedir. Öte yandan değişiklik Japonya'nın başta ABD olmak üzere müttefikleriyle beraber ortak savunma imkanını genişletmektedir (Sakamoto, 2016, s. 5-6).

Aksine Japonya Abe tarafından "güvenlik dörtlüsü (*security diamond*)" olarak adlandırdığı Hindistan, Avusturya ve ABD gibi demokratik ülkeler arasında yakın işbirliği geliştirmeyi taahhüt etmiştir (Abe, 2012; Lee & Lee, 2016). Bu kapsamda Abe iktidarında Japonya'nın dış politikasında bir takım değişikliklere gidilmiş olmak beraber II. Dünya Savaşı sonrası normların bütünüyle terk edildiğini ve ABD ile ilişkilerde keskin bir kırılma yaşadığını ifade etmek mümkün değildir. Bununla birlikte Abe'nin gelecekte anayasanın mevcut konumunu ne kadar ölçüde koruyacağı büyük bir soru işaretidir.

Sonuç

Japonya'nın dış politikasının Welsh'in (2003) muhafazakarlık kavram-sallaştırması etrafında tartışıldığı bu çalışmada Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası dış politikasının Welsh'in (2003) tanımladığı şekliyle muhafazakar bir uluslararası politik tasavvurla ne derece uyduğu tartışılmıştır. Japonya'nın anti-militarist/ pasifist politikası özellikle Soğuk Savaş sonrasında kısmi rötüşlerle sürdürülebilmiştir. Bu anlamda Japonya için dış politik bir *gelenekten* bahsedilebilecek ise bu kuşkusuz Japonya'nın anti-militarist/pasifist normlara uzun süreli bağlılığından bağımsız düşünülemez. İkinci olarak Japonya, ABD öncülüğünde Batı merkezli bir *düzenin* Uzak Asya'daki sac ayaklarından birini teşkil etmektedir. Zira Japonya, ABD için güç dengesini sağlamak noktasında stratejik bir aktör, liberal-demokratik değerleri paylaşan bir partner ve bu değerlerin paylaşıldığı kurumsal yapıların ayrılmaz bir parçasıdır. Son olarak Japonya'nın mevcut statükonun korunması ve ABD ile ilişkilerin devamına yönelik *kuşkularının* mevcudiyetinden bahsedilebilir. Kuşkusuz uluslararası sistemde Amerikan hegemonyasına meydan okuma potansiyeli taşıyan başta Çin olmak üzere kimi ülkeler, sistemik bir revizyona kuşkuyla yaklaşan Japonya'nın kaygılarını arttırmaktadır. Öte yandan söz konusu tehditler şu ana kadar Japonya'yı 1946 Anayasasını ilga ederek, otonom bir askeri güç olmaya itmemiştir. Nitekim Şinzo Abe'nin iktidarında sıklıkla gündeme getirilen Anayasasının yorumlanmasına dair 2014 yılı düzenlemesinin de Japonya'nın dış politikasında izlediği anti-militarist/pasifist çizginin bütünüyle lağvedildiği ve ABD'den müttefiklik ilişkilerinin dışında bağımsız bir politik yörüngeye girildiği anlamı taşıdığını söylemek oldukça zordur. Öyle ki bir başka zaviyeden bu düzenleme bir boyutuyla Japonya-ABD ittifakını güçlendirmekte ve müttefiklik ilişkisini sürdürülebilir kılmaktadır. Öte yandan ifade edilmelidir ki, Japonya'nın gelecekte dış politikasında daha radikal bir dönüşüme yönelmesi her zaman için ihtimal dahilindedir. Bununla birlikte Japon dış politikasında ciddi arayışların ancak uluslararası politikada Amerikan hegemonyasını sarsacak yapısal bir kırılma sonucunda gerçekleşebileceği iddia edilebilecektir.

Kaynakça

- ABE, S. (2012). Asia's Democratic Security Diamond. *Project Syndicate*, 27 Aralık, <https://www.project-syndicate.org/commentary/a-strategic-alliance-for-japan-and-india-by-shinzo-abe?barrier=accessreg>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2017.
- AKGÜN, B., & ÇALIŞ, S. H. (2003). Reluctant Giant : The Rise of Japan and Its Role in the Post-Cold War Era. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 8(1), 1-13.

- ALAGAPPA, M. (2008). Asia's Security Environment: From Subordinate to Region Dominant System, M. Alagappa (Ed.), *The Long Shadow : Nuclear Weapons and Security in 21st century Asia*(ss.37-77):Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- ARASE, D. (1993). Japanese Policy toward Democracy and Human Rights in Asia. *Asian Survey*, 33(10), 935-952.
- ARASE, D. (2007). Japan, the Active State?: Security Policy after 9/11. *Asian Survey*, 47(4), 560-583.
- BERGER, T. U. (1993). From Sword to Chrysanthemum: Japan's culture of anti-militarism. *International Security*, 17(4),119-150.
- BERGER, T. U. (1998). *Cultures of Antimilitarism: National Security in Germany and Japan*: JHU Press.
- BOSCO, J. A. (2013). Entrapment and Abandonment in Asia. *The National Interest*, 8 Temmuz, <http://nationalinterest.org/commentary/entrapment-abandonment-asia-8697>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2017.
- BUCHANAN, P. J. (2004). *Where the Right Went Wrong : How Neoconservatives Subverted the Reagan Revolution and Hijacked the Bush presidency* New York: Thomas Dunne Books.
- BUKH, A. (2010). *Japan's National Identity and Foreign Policy : Russia as Japan's 'other'*. London ; New York: Routledge.
- COONEY, K. J. (2007). *Japan's Foreign Policy Since 1945*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, Inc.
- DOBBINS, J. F. (2003). America's Role in Nation-building: From Germany to Iraq, *Survival*, 45(4), 87-110.
- DOYLE, M. W. (1999). A liberal view: preserving and expanding the liberal pacific union. In T. V. Paul & J. A. Hall (Eds.), *International Order and the Future of World Politics* (ss.41-66),Cambridge ; New York: Cambridge University Press.
- EDSTRÖM, B. (2011). The Yoshida Doctrine in Unchartered Waters. B. Edström (Ed.), *Japan's Foreign Policy in Transition: The Way Forward for Japan as an International Actor in a World in Flux*(ss.6-20). Stockholm-Nacka, Sweden: Institute for Security and Development Policy.
- EISENDRATH, C. R., & Goodman, M. A. (2004). *Bush League diplomacy : How the Neoconservatives are Putting the World at Risk*. Amherst, N.Y.: Prometheus Books.
- FUNABASHI, Y. (1991). Japan and the New World Order. *Foreign Affairs*, 70(5), 58-74.
- GOH, E. (2011). How Japan Matters in the Evolving East Asian Security Order. *International Affairs*, 87(4), 887-902.
- GREEN, M. J. (2001). *Japan's Reluctant Realism: Foreign Policy Challenges in an Era of Uncertain Power*. New York: Palgrave.
- HEGINBOTHAM, E., & Samuels, R. J. (1998). Mercantile realism and Japanese foreign policy. *International Security*, 22(4), 171-203.
- HEMMINGS, J., & KUROKI, M. (2013). Shinzo Abe: Foreign Policy 2.0. *Harvard Asia Quarterly*, 15(1), 8-14.
- HEYWOOD, A. (2013). *Politics* (4th ed.). Houndmills, Basingstoke, Hampshire; New York: Palgrave Macmillan.

- HOLSTI, O. R., & ROSENAU, J. N. (1988). The Domestic and Foreign Policy Beliefs of American Leaders. *The Journal of Conflict Resolution*, 32(2), 248-294.
- HOOGHE, L., MARKS, G., & WILSON, C. J. (2002). Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration? *Comparative Political Studies*, 35(8), 965-989.
- HOOK, G. D. (2001). *Japan's International Relations : Politics, Economics, and Security*. London ; New York: Routledge.
- HUGHES, C. W. (2006). Why Japan could revise its constitution and what it would mean for Japanese security policy. *Orbis*, 50(4), 725-744.
- HYNEK, N. (2012). Japan's Return to the Chequebook? From Military Peace Support to Human Security Appropriation. *International Peacekeeping*, 19(1), 62-76.
- IKENBERRY, G. J. (2004). American hegemony and East Asian order. *Australian Journal of International Affairs*, 58(3), 353-367.
- IKENBERRY, G. J. (2008). The rise of China and the future of the West: can the liberal system survive? *Foreign Affairs*, 87(1), 23-37.
- ISHIZUKA, K. (2005). Japan's policy towards UN peacekeeping operations. *International Peacekeeping*, 12(1), 67-86.
- KATSUMATA, H., & MINGJIANG, L. (2008). *What is a 'Normal' Japan? Implications for Sino-Japanese Relations*. Jamestown Foundation. *China Brief*, 8(16), <https://jamestown.org/program/what-is-a-normal-japan-implications-for-sino-japanese-relations/>, Erişim Tarihi: 05.06.2017
- KATZENSTEIN, P. J., & OKAWARA, N. (2004). Japan and Asian-Pacific Security. P. J. Katzenstein, N. Okawara, R. Sil, & N. Okawara (Eds.), *Rethinking Security in East Asia: Identity, Power, and Efficiency* (ss. 97-130): Stanford: Stanford University Press.
- KIRKPATRICK, J. J. (1993). *Defining a Conservative Foreign Policy*: Heritage Foundation.25 Ağustos, <http://www.heritage.org/political-process/report/defining-conservative-foreign-policy> , Erişim Tarihi: 01.06.2017.
- KÖSEBALABAN, H. (2008). Torn Identities and Foreign Policy: The Case of Turkey and Japan. *Insight Turkey*, 10(1), 5-30.
- LEE, L., & LEE, J. (2016). Japan-India Cooperation and Abe's Democratic Security Diamond: Possibilities, Limitations and the View from Southeast Asia. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 38(2), 284-308.
- LIFF, A. P. (2015). Japan's Defense Policy: Abe the Evolutionary. *The Washington Quarterly*, 38(2), 79-99.
- LIND, J. M. (2004). Pacifism or Passing the Buck? Testing Theories of Japanese Security Policy. *International Security*, 29(1), 92-121.
- MAULL, H. W. (1990). Germany and Japan: The New Civilian Powers. *Foreign Affairs*, 69(5), 91-106.
- MIYASHITA, A. (1999). Gaiatsu and Japan's Foreign Aid: Rethinking the Reactive-Proactive Debate. *International Studies Quarterly*, 43(4), 695-731.
- MIYASHITA, A. (2007). Where do norms come from? Foundations of Japan's postwar pacifism. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7(1), 99-120.

- OROS, A. L. (2014). Japan's Strategic Culture: Security Identity in a Fourth Modern Incarnation? *Contemporary Security Policy*, 35(2), 227-248.
- ÖZŞAHİN, M.C. Kimlik ve Güç Ekseninde İnsan Güvenliği: Japonya Örneği, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015.
- PEHLİVANTÜRK, B. (2016). From Peace State to Peacekeeping State: Japan's Changing National Role Conception and Foreign Policy Norms. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 21(1), 63-82.
- PEI, M., & KASPER, S. (2003). *Lessons from the Past: the American on nation-Building*. Carnegie Endowment for International Peace, *Policy Brief*, 24 Mayıs,
- PYLE, K. B. (2006). Profound forces in the making of Modern Japan. *The Journal of Japanese Studies*, 32(2), 393-418.
- RYAN, M. (2010). *Neoliberalism and the New American Century* (1st ed.). New York: Palgrave Macmillan.
- SAKAMOTO, K. (2016). *What Is the Strengthened Japan-U.S. Alliance for? Defending and Advancing the Liberal World Order*. Center for Strategic and International Studies. *2016 Working Papers*, <https://www.csis.org/programs/japan-chair/strategic-japan-working-papers>, Erişim Tarihi: 30.05. 2017.
- SINGH, B. (2002). Japan's post-Cold War security policy: bringing back the normal state. *Contemporary Southeast Asia*, 82-105.
- SOEYA, Y., TADOKORO, M., & WELCH, D. A. (2011). Introduction: What is a 'Normal Country'? . Y. Soeya, M. Tadokoro, & D. A. Welch (Eds.), *Japan as a 'Normal Country'? : A Nation in Search of Its Place in the World* (pp. 3-15). Toronto ; Buffalo, N.Y.: University of Toronto Press.
- TAKASHI, I. (1986). Japan's Images and Options: Not a Challenger, but a Supporter. *Journal of Japanese Studies*, 12(1), 95-119. doi:10.2307/132448
- TOGO, K. (2005). *Japan's Foreign Policy, 1945-2003 :The Quest for a Proactive Policy*. Leiden ; Boston: Brill.
- TSUCHIYAMA, J. (2007). War Renunciation, Article 9, and Security Policy. In T. U. Berger, M. Mochizuki, & J. Tsuchiyama (Eds.), *Japan in International Politics : The Foreign Policies of an Adaptive State* (ss. 47-73). Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- WALLACE, C. J. (2013). Japan's strategic pivot south: diversifying the dual hedge. *International Relations of the Asia-Pacific*, 13(3), 479-517.
- WELSH, J. (2003). "'I' is for Ideology: Conservatism in International Affairs. *Global Society*, 17(2), 165-185.